

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ НАДАННІ ПОСЛУГ

О.Ф. Андросова, к.е.н.

Запорізький національний технічний університет.

Протягом останнього десятиріччя у світі активно формується інформаційне суспільство: дедалі більше розвиваються обчислювальні та інформаційні системи - унікальний симбіоз комп'ютерів, телекомунікаційної мережі та сучасних систем передачі інформації (електронний обмін інформаційними потоками). Новітні технології широко запроваджуються і в Україні. Швидкими темпами відбувається входження країни до всесвітньої мережі Інтернет. З'являються та набувають значного розвитку інноваційні банківські послуги.

During the last decade informative society is actively formed in the world: the computer and informative systems - unique symbiosis of computers, telecommunication network and modern systems of passing to information develop all anymore (electronic exchange by informative streams). The newest technologies are widely inculcated in Ukraine. Rapid rates are including of country to the world network the Internet. Appear and acquire considerable development innovative bank services.

Ключові слова: інтернет-банкінг, поточний рахунок, електронний цифровий підпис, онлайн-платежі, безготівкові розрахунки, транзакція, електронні банківські послуги, платіжна система.

Актуальність проблеми. Можна констатувати, що стан розвитку електронних банківських послуг випереджає рівень їх правового регулювання, а це, у свою чергу, може призвести до різноманітних колізійних ситуацій. Необхідність дослідження правових проблем, пов'язаних із даним видом банківських послуг, є закономірною ще й тому, що діяльність банків у цій сфері не лише впливає на стабільність кредитно-грошової та фіскальної систем держави, але й зачіпає майнові інтереси невизначеного кола осіб, у тому числі, споживачів зазначених послуг.

Необхідно відзначити, що термін „електронні банківські послуги” та його варіації протягом останнього часу нерідко застосовувався у юридичній та економічній літературі. Однак ні чинне законодавство, ні доктрина фінансового права, ні наявні економічні та юридичні наукові дослідження теорії та практики банківської справи та банківського права не містять чіткої

відповіді на питання про те, які види діяльності, що здійснюються банками, необхідно включати до обсягу зазначеного поняття.

Таким чином, актуальність дослідження обумовлена сукупністю наступних факторів: по-перше, суспільною значущістю відносин, які виникають у сфері здійснення електронних банківських послуг; по-друге, відсутністю в Україні досліджень теоретичних основ порядку здійснення інноваційної діяльності банків в сфері електронних банківських послуг; по-третє, необхідністю аналізу банківської інноваційної практики в даній сфері, з метою виявлення найбільш типових проблем та шляхів їх вирішення.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Економічний розвиток країни багато в чому залежить від розвитку її інфраструктурних елементів. У світі наразі спостерігається тенденція до усе більш широкого використання в усіх сферах суспільної діяльності сучасних інформаційних технологій, і, перш за все, глобальної інформаційної мережі Інтернет.

Автоматизація банківських операцій дає змогу:

- здійснювати платіжні операції без застосування паперових носіїв із мінімальним залученням праці людей і скороченням операційних витрат;
- проводити обробку платежів переважно в реальному часі, за винятком підбиття бухгалтерських звітів у кінці дня та звітності за ними;
- прискорити обмін інформацією між банками і клієнтами, банками та відділеннями за допомогою комунікаційних ліній зв'язку;
- мінімізувати типові банківські ризики (втрата документів, помилкова адресація, фальсифікація платіжних документів тощо);
- забезпечувати керівників стратегічною інформацією щодо становища банку в умовах конкуренції, організації роботи і кадрової політики.

Надання електронних банківських послуг (починаючи із середини 80-х років ХХ століття) поступово перетворюється на один із пріоритетних напрямів діяльності кредитних організацій та фінансових компаній індустріально розвинених країн. Аналогічна тенденція спостерігається і серед українських банків. Сьогодні більшість із них приділяють значну увагу розширенню спектру послуг, пов'язаних із обігом банківських карток, надають клієнтам можливість дистанційного керування рахунком за допомогою систем «Клієнт-банк» та «Інтернет-банкінг».

Мета роботи. Розглянути електронні банківські послуги та їх використання при наданні телекомунікаційних засобів мережі Інтернет з

використанням інноваційних технологій, проаналізувати системи РС банкінгу та Інтернет банкінгу, вказати на їх переваги та недоліки, розглянути у зіставленні з вітчизняною банківською системою та іноземними банками.

Викладення основного матеріалу дослідження. В економічних джерелах (найчастіше у зарубіжних) досить часто вживається термін „електронний банкінг” («E-banking»), під яким мається на увазі діяльність банку із надання комплексу послуг клієнтам за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій (Інтернету, мобільного зв'язку тощо).

До даного поняття зазвичай включаються: управління рахунками (виписки, перекази із рахунку на рахунок, баланси); інвестування коштів (депозити, цінні папери, валютні операції); перекази та оплата рахунків за товари та послуги; консультаційні та інформаційні послуги; кредитні операції; ризик-менеджмент, тобто управління ризиками [1].

Основною ознакою електронних банківських послуг є використання при їх наданні телекомунікаційних засобів, таких як мережа Інтернет, модемний зв'язок, телефонний зв'язок із використанням автоматизованих телефонних систем, мобільний зв'язок із використанням WAP/GSM технологій тощо.

Електронні банківські послуги доцільно поділити на дві групи:

- електронні банківські послуги, інструментом надання яких виступають банківські пластикові картки;

- електронні банківські послуги, інструментом надання яких виступають системи дистанційного обслуговування („клієнт - банк”, „клієнт - Інтернет - банк”, „GSM-банкінг”, „WAP-банкінг”, „телефонний банкінг” тощо).

Власне, організація переказування грошових коштів від одних суб'єктів до інших і є першою функцією банків. Але останнім часом для забезпечення платежів між сторонами банки надають клієнтам можливість доступу до своїх рахунків прямо через Інтернет. Інтернет-банкінг – це можливість здійснення клієнтом усіх стандартних операцій (крім операцій з готівкою) в офісі банку через Інтернет, а саме: отримання в електронному вигляді виписки з рахунку, інформації про платежі в режимі реального часу, переказування коштів на будь-який рахунок в іншому банку, здійснення за спеціальними шаблонами комунальних платежів, купівлі/продажу іноземної валюти, а також можливість брати участь у торгах на фондових ринках. У деяких банках клієнти можуть отримувати кредит і страхувати депозити. Тобто Інтернет-банкінг передбачає дистанційне управління банківськими

рахунками. Основна функція інтернет-банку – це стабільне транспортування фінансових коштів клієнта в найкоротший час [2].

Віддалений банківський сервіс удома розпочався ще у 1980-ті роки з телефонного банківського обслуговування. Потім з'явилися відповідні послуги з використанням персонального комп'ютера і прямого підключення до банківських серверів – так званий РС-банкінг (система «Клієнт-банк»).

Але між системами РС-банкінгу та інтернет-банкінгу існують відмінності. Так, при РС-банкінгу клієнт за допомогою комп'ютера і модему з'єднується через модемний пул зі спеціальною банківською системою для керування своїм рахунком. На комп'ютері клієнта обов'язково має бути встановлене відповідне програмне забезпечення. Серйозною перевагою інтернет-банкінгу перед системою «Клієнт-банк» є те, що замість спеціалізованих програм використовується стандартний інтернет-броузер. Клієнту не треба купувати і встановлювати будь-яке програмне забезпечення – досить отримати в банку «ім'я (логін)» з паролем для входу в систему та дискету (смарт-картку чи інший засіб) з ключем для електронно-цифрового підпису своїх розпоряджень. Як правило, клієнт працює через звичайний веб-броузер і може увійти у систему з будь-якого віддаленого терміналу, підключеного до Інтернету. Для цього користувачу достатньо, як правило, ввести на сайті банку лише свій «логін» та пароль.

Головна проблема інтернет-банкінгу - процедура внесення та отримання готівки. Тобто клієнти позбавлені можливості отримувати послуги з касового обслуговування, що в умовах України є суттєвим недоліком. Якщо банк «напів-віртуальний» (тобто надає послуги через Інтернет і географічно реально присутній за місцем реєстрації), то цю незручність легко подолати, відвідавши реально банк.

Деякі західні банки закривають свої філії та передають їх функції інтернет-представництвам, але є й винятки: Security First Network Bank - провідний інтернет-банк Америки - нещодавно почав відкривати «фізично присутні» відділення по всій території США, оскільки його дослідження показали, що хоча Інтернет і збільшує кількість контактів клієнтів з банком, потреба у безпосередньому спілкуванні представників банку та клієнтів не зменшується, а навпаки, - зростає, бо далеко не всі питання та проблеми можна вирішити через всесвітню мережу в електронному порядку [3].

Переваги інтернет-банкінгу незаперечні. Не треба мати спеціальних

знань, щоб керувати своїм інтернет-рахунком. Важливим плюсом системи є те, що всі розрахунки проводяться в режимі реального часу. До того ж всі етапи обробки платіжних документів у банку можна контролювати на екрані свого монітора. Якщо ж ви випадково помилилися при заповненні платіжного документа, система вкаже на помилки. Навіть відправлену платіжку можна негайно повернути назад, скасувавши операцію по рахунку. Вартість проведення електронного платежу набагато менша, ніж звичайного паперового. Також, Клієнт заощаджує час та кошти на дорогу в банк.

Національна особливість українських систем Інтернет-банкінгу в тому, що в більшості випадків ці послуги зводяться до інформування клієнта про стан поточних рахунків. Клієнт має можливість контролювати залишок коштів на ньому, одержувати витяги, блокувати платіжні картки, замовляти нові та ін. Більшість банків не дозволяють проводити онлайнів платежі за допомогою Інтернет-банкінгу.

Послуги дистанційного банкінгу в Україні пропонують переважно великі банки – «Аваль», «Приватбанк», «УкрСиббанк», «Укрексімбанк», банк «Фінанси та кредит», «ІМЕКСБАНК» та ряд інших.

Банк «Аваль» пропонує різноманітні послуги Інтернет-банкінгу. Серед них – телефонний та мобільний банкінг; крім того – «Аваль» дозволяє отримувати інформацію про стан рахунку електронною поштою. Користувачі системи «мобільний банкінг», до всього іншого, можуть дізнатися номери своїх карткових рахунків та повну інформацію про транзакції за картковими рахунками. Також клієнти банку можуть здійснювати оплату рахунків за комунальні послуги через Інтернет.

Клієнтам банку «Надра» доступні телефонний та мобільний банкінг, який дозволяє за допомогою телефону сплачувати телефонні розмови, в тому числі – по мобільному телефону, здійснювати операції з поточним, картковим та депозитним рахунками, отримувати інформацію про ставки, курс валют, пропозиції клієнтам, акції банку.

«Правекс-банк» пропонує своїм клієнтам низку унікальних послуг. В першу чергу, «Правекс» – один з не багатьох банків, які дозволяють замовляти пластикові картки в режимі онлайн. Для замовлення картки необхідно заповнити форму на сайті, після чого співробітники банку зв'яжуться з клієнтом та повідомлять про додаткові операції, що необхідні для отримання картки. Клієнтам «Правекс-банку» доступна послуга «Інтернет-Кредиту-

вання», використовуючи яку, можна отримувати інформацію про можливості кредитування в банку [5].

Стати користувачем «Фінансового порталу», за допомогою якого можна проводити всі ці операції, дуже просто – для цього необхідно заповнити форму на сайті. Після чого необхідно буде відвідати банк та отримати логін та пароль доступу до системи. Крім того, клієнтам «Укрексімбанку» доступні послуги мобільного банкінгу – отримання інформації про стан рахунку з допомогою SMS, блокування та розблокування рахунку та послуги телефонного банкінгу. З допомогою останнього можливо телефоном отримувати інформацію про стан рахунку, а також дані про курс валют в банку.

«Приватбанк» на даний момент лідирує на вітчизняному ринку Інтернет-банкінгу, спектр послуг, що пропонується через Інтернет в ньому є найбільш широким, та «Приватбанк» – поки що єдиний банк в Україні, який розвиває власну систему Інтернет-банкінгу – «Приват-24».

Крім вищезазначеного, клієнтам «Приватбанку» доступна послуга мобільного банкінгу (MobileBanking), що являє собою засіб контролю грошових коштів з допомогою мобільного телефону. Власник будь-якої картки «Приватбанку» має можливість підключитися до MobileBanking в банкоматі «ПриватБанку». Система мобільного банкінгу дозволяє отримувати інформацію про свій рахунок, купувати ваучери на поповнення рахунку мобільного телефону українських операторів Kyivstar, UMC, JEANS. Також система дозволяє інформувати клієнта про здійснені транзакції через SMS-повідомлення [4; 6].

Висновки та перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямку. Підбиваючи підсумок, можна стверджувати, що послуги дистанційного банкінгу поступово та ще не зовсім впевнено проникають на український банківський ринок. І все ж, незважаючи на те, що рівень доходів переважної частини аудиторії вітчизняного Інтернету є високим або вищим за середній, до буму інтернет-банкінгу в Україні ще дуже далеко. Річ у тім, що країні бракує масової культури користування банківськими послугами. У більшості громадян немає поточних рахунків у банках. Розрахунки ведуться переважно готівкою. Пластикові картки поки що так і не набули поширення як платіжні інструменти.

Проблемою залишається те, що рівень використання Інтернету в Україні

є низьким. Кількість інтернет-користувачів – 6-7% населення країни, тому за найбільш оптимістичними прогнозами кількість користувачів систем інтернет-банкінгу сягне лише 4-5%.

У системі інтернет-банкінгу та інших банківських технологіях, де використовується Інтернет, інформація передається відкритою мережею Інтернет, що, звичайно, не може не турбувати банк і його клієнтів. Питанню безпеки цих систем розробники приділяють велику увагу. Потрібно захистити інформацію від перехоплення під час її передавання від клієнта до системи.

В теперішній час для забезпечення безпеки платежів в системах інтернет-банкінгу, ряд закордонних банків прибігають до кодування розрахунків – оговорюють з клієнтом список операцій та присвоюють кожній відповідний код. При проведенні якої-небудь операції користувачем інтернет-банкінгу вводиться код, який після підтвердження банком активізує необхідну транзакцію.

Ще однією задачею, яку потрібно вирішити є необхідність заборони на здійснення електронної банківської діяльності в інноваційному середовищі Інтернет особами, які не мають банківської ліцензії Національного банку України та заборони на здійснення суб'єктами електронної економічної діяльності емісії мережових грошей, а також заборони на створення систем приватних електронних грошей. Це дозволить зупинити появу на ринку таких грошових сурогатів як квазігроші та ін.

Розвиток безготівкових розрахунків в Україні є справою державного значення, і органам державної влади, місцевого самоврядування, підприємствам бюджетної сфери слід докладати активніших зусиль для впровадження електронних розрахунків з використанням сучасних можливостей платіжних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Решетніков П.І. Досвід використання інформаційних технологій у банківській справі: [Інтернет-комерція. Безпека банківських інформаційних систем]// Вісник НБУ. – 2004. - №4. - С. 40-43.
2. www.eximb.com
3. www.privatbank.ua
4. <http://e-commerce.com.ua>
5. www.dtk.com.ua
6. www.m3m.ru

УДК 336.027:332.12

ТЕОРЕТИЧНЕ РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ І СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

М.В. Корисєв

Дніпропетровський національний університет

Визначено сутність та роль фінансового механізму в сучасних умовах господарювання. Визначено основне завдання фінансового механізму регулювання регіонального економічного розвитку. Виявлено та досліджено базові структурні елементи фінансового механізму як систему методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток регіональної економічної системи.

Essence and role of financial mechanism is certain in the modern terms of menage. The basic task of financial mechanism of adjusting of regional economic development is certain. It is exposed and explored the base structural elements of financial mechanism as system of methods of financial influence on socio-economic development of the regional economic system.

Ключові слова: регіон, розвиток, фінансове регулювання, фінансове забезпечення, фінансовий механізм, метод, важіль, фінансовий вплив.

Актуальність проблеми. Інструментарій фінансового впливу на темпи й пропорції соціально-економічного розвитку велика кількість вчених пов'язує з поняттям фінансового механізму [8-10; 12; 16]. Визначення фінансового механізму при цьому є неоднозначним.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти цієї проблеми досліджуються в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених і спеціалістів, таких як Артус М.М., Балабанов І.Т., Василюк О.Д., Ковалюк О.М., Лозовський Л.Ш., Львовчкін С.В., Опарін В.М., Сайфулін Р.С., Сенчагов В.К., Стародубцева Е.Б., Суторміна В.М., Шеремет А.Д., Федосов В.М. й інших [1-5; 6; 8; 13; 15]. Зокрема спостерігаємо суперечливість формулювань визначення фінансового механізму, виокремлення його структури, дискусійність класифікацій видів фінансового механізму, т.п. Узгодження існуючих наукових підходів до визначення змісту і структури фінансового механізму є актуальним завданням. Ступінь його актуальності посилюється тим фактом, що розуміння змісту і структури фінансового механізму регулювання розвитку економіки регіону має